

Het Angelus

Nieuwsbrief 41

Jaargang 14 ♦ maart 2022

Cultureel Erfgoed
Annuntiaten Heverlee

1. 24 april : iedereen naar school !

Op zondag 24 april is het **Erfgoeddag** en het wordt dit jaar een heel bijzondere editie. Zeker voor iedereen die de band tussen erfgoed en onderwijs wil versterken. Met de roepnaam 'Erfgoeddag maakt school' belicht het evenement dan het erfgoed van het schoolleven en -verleden. In de loop van de week die daarop volgt verschuift de focus naar leerkrachten en leerlingen uit het leerplichtonderwijs.

Het volledige programma van Erfgoeddag staat intussen online. Je kan het digitaal raadplegen via de **erfgoedkaart**. We lichten er voor u enkele activiteiten uit bestemd voor het brede publiek. Aan al deze activiteiten koppelen wij ook een oproep! Heb jij materiaal over het schoolleven in Bekkevoort of Pepingen of andere scholen in Oost-of West-Brabant in huis? Laat het niet verloren gaan of onopgemerkt blijven, maar meld het ons. Samen dragen we er zorg voor. Of misschien zijn jullie op school bedrijvig als tuinier of acteur. Ook dit interesseert ons erg.

Bekkevoort

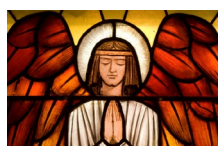

[De school van toen](#)

Pepingen

[Het Pepingse schoolleven](#)

Leuven

[Op de planken](#)

Heverlee

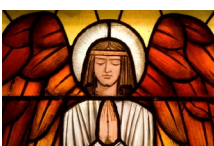
[De leerschool van de moestuin](#)

Op de planken?

In een interview met *De Standaard* naar aanleiding van een vraag waarom zij actrice werd, verklaarde actrice Els Dottermans in 2002 dat ze tot haar 18de geen interesse had voor theater. Zuster Delfine, Roza Vergaelen, leerde aan de leerlingen van het laatste jaar van de humaniora van het Heilig Hartinstituut het toneelstuk 'Tien kleine negertjes' van Agatha Christie. Els (afgestudeerd aan de afdeling Latijn-Grieks, 1982) was het eerste kleine negertje dat dood ging. En zo verklaarde ze later zelf: het was 'regisseur' zuster Delfine die een vonk in haar losmaakte. Ze souffleerde als een bezetene van achter de coulisse en debiteerde vol overgave de tekst, vertelde ze (*De Standaard*, 06 september 2002). Het toneelspelel beviel de jonge Els Dottermans zo, dat ze naar de studio Herman Teirlinck trok.

Vele scholen in Vlaanderen kennen een lange traditie van schooltoneel. Het maakte doorgaans geen deel uit van het eigenlijke leerprogramma. Niettemin diende (en dient) het pedagogische doelen: zelfexpressie, welsprekendheid, discipline... Bovendien waren en zijn de opvoeringen een mooi uithangbord voor een school. Niet alleen in het zelfbeeld van de schoolgemeenschap, maar ook in de individuele herinneringen van oud-leerlingen nemen ze overduidelijk een plaats in.

Oproep: toneelmicrobe op school?

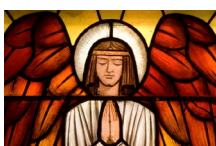
Naar aanleiding van Erfgoeddag 2022 start KADOC samen met de collega's van CEMPER (Centrum voor Muziek- en Podiumerfgoed) een project over schooltoneel. CEAH is benieuwd naar het erfgoed en de herinneringen verbonden aan onze scholengroepen in Diest, Halle, Brussel, Heverlee. Daarvoor is jouw hulp nodig.

Beklom jij ook met knikkende knieën het podium? Was jij een van de andere negertjes die het debuut van Els Dottermans van dichtbij meemaakte? Welke toneelstukken werden er opgevoerd en wie voerde de regie? Schreef je misschien mee aan een bewerking? Of was jouw rol beperkt tot die van figurant of boom? Heb je aan die ervaring sterke herinneringen of heb je er tastbare souvenirs van bewaard? Heeft jouw school een stevige toneeltraditie of hebben je leerkrachten er recent

Dank om dan deze oproep te beantwoorden en ons een mailtje te sturen!

Heilig Hartinstituut Heverlee – De acteurs van De Fysici (Dürenmatt), 1985

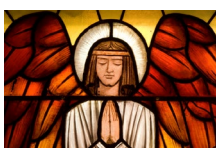

Expo & workshop : de leerschool van de moestuin

Volkstuinjes, tuinieren als zorgtraject, moestuintjes op school. In de stad of op het platteland: het duurzaam tuinieren is sedert enige tijd in opmars en jong en oud vinden er een passie in. Hebben jij of je huisgenoten groene vingers? Wordt jouw klas in de vroege lente omgetoverd tot een kleine plantjeskwekerij? Zie je de bewoners van je dagcentrum graag buiten bezig met de schop? Dan kunnen we je een bezoek aan de expo en workshops “DIY De moestuin” warm aanbevelen. Je kan ook een workshop ‘plantjes’ of ‘imkerij’ voor kinderen meepikken.

Het Centrum voor Agrarische Geschiedenis (CAG) en CEAH verwelkomen je op **zondag 24 april** doorlopend in het Heilig Hartinstituut. De moestuin spreekt al langer dan vandaag tot de verbeelding. Wie werkt in de moestuin? Hoe begin je er aan? Is dat trial & error, zijn er *tips & tricks* of bestaat er een school voor? Is er zoiets als kennis die van generatie op generatie wordt doorgegeven? Hoe en waarom mensen al generaties lang werken in de moestuin kom je te weten in een expo. De aandacht gaat uit naar de rol die onderwijs speelde in het moestuinonderwijs.

Je komt meer te weten over het tuinbouwgebeuren op school maar ook in de buurt. In de vruchtbare vallei van de Buekenbeek in Heverlee bijvoorbeeld verdienden vroeger zeer veel mensen hun brood in de tuinbouw. Mannen, vrouwen en kinderen werkten mee. Het ‘tuinpad van weleer’ week voor bebouwing en vele boeren verlieten de stiel voor pendelarbeid.

Oproep: de leerschool van de moestuin

De microbe van de moestuin leeft meer dan ooit. Heb jij iets met de moestuin? Leerde je dat ooit op school? Hoe verliepen die lessen en hoe werden ze genoemd? 'Hof', 'tuinieren' of wat dan ook? Was de oogst rijk en wat deden jullie met de opbrengst van het tuintje? Hadden jullie gereedschap en een speciale outfit? Reageer en breng een vergeten schoolverhaal tot leven.

Of vertel ons hoe het er vandaag bij jullie op school aan toegaat. Is jullie speelplaats vandaag in een moestuin herschapen? Wie zijn de tuiniers van dienst? Vertel ons meer over het project en stuur ons een foto. Dan tonen we het graag op de tentoonstelling.

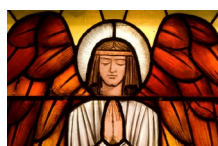
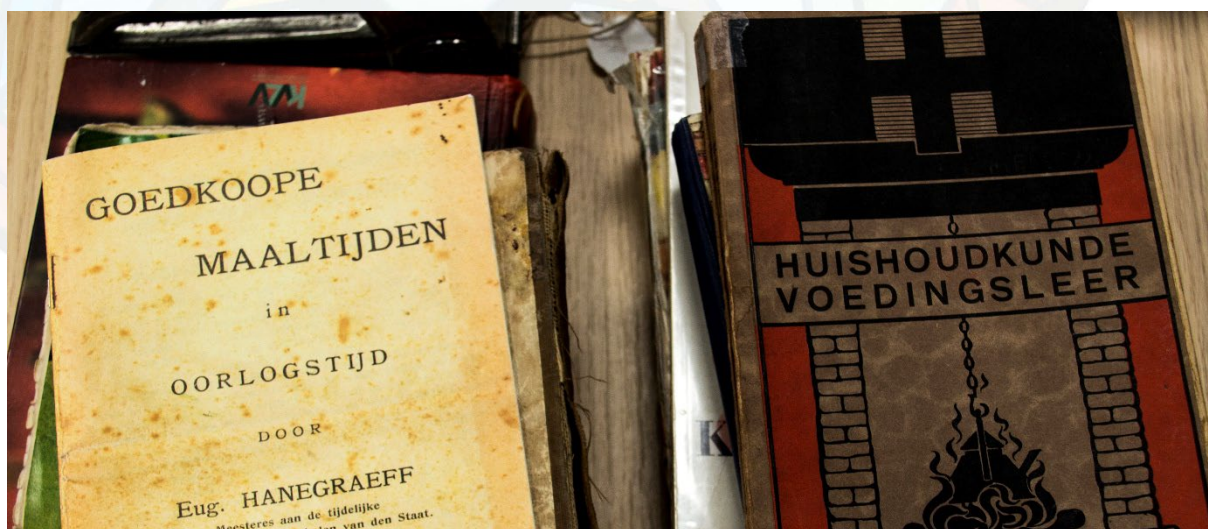
Het erfgoed van de moestuin is rijk en divers. In de expo laten we bezoekers kennismaken met een relevante selectie van objecten en werktuigen, documenten en papieren erfgoed, tradities, gebruiken en vakmanschap. De focus ligt op de collectie van Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee en het onderwijserfgoed met betrekking tot het landbouwhuishoudonderwijs en de rol die de moestuin hierin speelde.

In een **workshop op maat van kinderen** gaan ze zelf aan de slag en maken een plantpotje waarin ze zaadjes kunnen laten opkweken. Ze ervaren wat er komt kijken bij 'groene vingers' of 'imkeren'. Want wie de tuin zegt, zegt handen uit de mouwen steken maar ook proeven van eigen kweek.

[Klik hier voor het programma](#)

2. 27 april : Studiedag 'Intercultureel werken met schoolerfgoed'

Veel scholen beschikken over een onderwijscollectie rond bijvoorbeeld voeding, keuken en huishouding. Laat nu juist dit niet-prestigieuze, alledaagse erfgoed op school of uit de omgeving heel bruikbaar zijn om intercultureel te werken in de klas. De modernisering van het secundair onderwijs en de nieuwe leerdoelen openen onvermoede mogelijkheden.

Maar hoe pak je dit aan als leerkracht? Wat is een meerstemmige omgang met erfgoed? En hoe bevorder je op een respectvolle manier de interculturele dialoog in de klas? Wat zijn mogelijke valkuilen? Zijn er spelregels of bestaat er een leidraad die je kan volgen?

Deze vijfde en afsluitende sessie van de vormingsreeks 'Slim aan de slag met schoolerfgoed' is een initiatief van CEAH ism KADOC KU Leuven en FARO. Ze richt zich tot leerkrachten, onderwijskaders en erfgoedmedewerkers. De vorming heeft aandacht voor de inzetbaarheid van erfgoed en is opgevat als intervisie- en demosessie.

Na de lunch kan je aansluiten bij een rondleiding naar keuze op de unieke onderwijs- en erfgoedcampus van het Heilig Hartinstituut Heverlee. En de interactieve zoektocht op en rond de site is ook de moeite.

Intercultureel werken met erfgoed vanuit de nieuwe leerdoelen

Studiedag

Wanneer? Woensdag 27 april 2022

9.00u-15.00u

Waar? Feestzaal Heilig Hartinstituut Heverlee

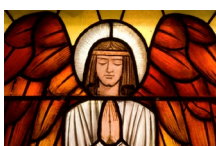
Naamsesteenweg 355

Gratis bezoekersparking

Het volledige programma vind je hier.

Deelname gratis maar inschrijven is verplicht :

[Inschrijven](#)

3. CEAH zoekt welDOENERS

Ann-bassadeurs

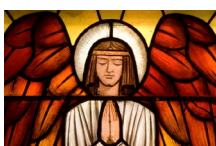
Allemaal hebben ze zo hun reden en manieren om te komen vrijwilligen bij CEAH. Natalie vindt het boeiend en maatschappelijk relevant. Het is voor haar een manier om bij te leren in haar vakgebied als historica en master archivistiek. Magda voelt zich sterk verbonden met het erfgoed van haar school: de lerarenopleiding waar ze jarenlang les gaf. Ze vindt het belangrijk het te doen leven en is trots om het door te geven aan anderen. Rita ligt het onderwijs vanuit haar jarenlange beleidservaring als directie sowieso nauw aan het hart. De zorg voor onderwijsarchieven vindt ze erg belangrijk. De ene vertelt graag verhalen, de andere vertrouwt ze liever toe aan papier. Voor Danny is het een manier om met zijn vak en passie fotografie bezig te zijn. Reinhilde kan zich hier als de nieuw bijgekomen vrijwilliger in het gezelschap zeker in vinden.

Waar het hart van vol is, loopt de mond van over. De vrijwilligers van CEAH zijn meteen ook de beste reclamemakers: echte ann-bassadeurs zeg maar. Op vrijwilligen staat overigens geen leeftijd. Junior in onze 'gezellige entourage' zoals Danny de werkomgeving noemt, is de 19-jarige Marieke. Zij vindt werken op het archief een leerrijke ervaring en vindt dingen zorgvuldig bewaren voor later belangrijk. Zij komt graag elke week haar steentje bijdragen en is altijd te vinden voor een gezellig babbeltje. Er is het steeds wisselende gezelschap van stagiairs die werkervaring komen opdoen en nieuwe ideeën aanbrengen. Iedereen krijgt zijn zegje.

Vast of flex

De mogelijkheden zijn divers. Voor CEAH kan je iets betekenen als vaste maar ook als losse medewerker. De ene houdt van regelmaat en wil het contact met 'collega's bij de koffie niet missen. De andere ziet het meer flex. Er is een variatie aan taken. Interesseert je het inventariseren via afstandswerk; ben je aanspreekbaar voor rondleidingen of een artikel in de nieuwsbrief? Kom eens polsen bij iemand van het team of laat via een mailtje weten dat je interesse hebt. Zo kan je uitzoeken of in jou een welDOENER van CEAH schuilt.

“Waarvoor CEAH op mij kan rekenen?” Marie-Josée Smits moet er niet lang over nadenken. “Persoonlijk doe ik graag rondleidingen en workshops voor kinderen. Maar ook het invoeren van gegevens of het ordenen en schonen van archieven geven mij voldoening”.

“Dat we kunnen samenwerken aan een taak maakt het werken aangenaam. Een andere invalshoek kan verfrissend zijn. Samenwerken met andere archiefinstellingen en bijscholen levert meer inzicht en kennis. Ik vind het leuk dat mijn wetenschappelijke kennis op prijs wordt gesteld”.

Marie-Josée Smits en stagiaires Judith Van Puyvelde, Lize De Cock en Louise Decraemer bij de expo tapijtschool, 2018.

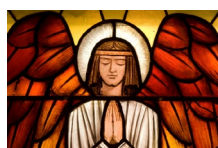
4. Antipestbeleid: ‘deel van onze schoolcultuur’

Basisschool **VBS Imelda** uit Sint-Jans-Molenbeek is dit jaar de grote winnaar van de ‘Pesten, dat kan niet’-campagne 2022. Elk jaar selecteert het Vlaams Netwerk **Kies Kleur tegen Pesten** 10 scholen voor hun antipestbeleid. Voor het eerst wint nu een Molenbeekse school de hoofdprijs van 2500 euro.

Uit onderzoek blijkt dat één op de zes kinderen in Vlaanderen het slachtoffer is van pesten. Voor één op de dertig kinderen is dit zelfs een dagelijkse realiteit. Dit soort pestgedrag kan allerlei traumatische gevolgen hebben voor het latere leven. Om aandacht te vragen voor dit maatschappelijke probleem organiseert het Vlaams Netwerk Kies Kleur Tegen Pesten dit jaar de 17de editie van de Vlaamse Week Tegen Pesten. Uit de tien geselecteerde scholen heeft VBS Imelda uit Sint-Jans-Molenbeek goud weten te halen met haar uitzonderlijk antipestbeleid.

De school werd voor haar antipestbeleid ondersteund door het Onderwijscentrum Brussel (OCV) en het CLB in samenwerking met Paika van UZ Brussel. Het OCB hielp bij het werken aan sociale vaardigheden van de leerlingen. Het CLB reikte de methodiek van het geweldloos verzet aan als kader om met het ongewenste gedrag om te gaan. Dit werd nu beloond tot grote voldoening van de directie en de leerkrachten.

“Dit is de fijnste prijs die ik ooit heb ontvangen, omdat het om de kinderen gaat en dat de inspanning van ons team wordt erkend.” vertelt directeur van VBS Imelda Sofie Van Kerkhove aan **BRUZZ**. “Kinderen hebben het niet altijd even makkelijk. We doen natuurlijk ons best en

het hele team draagt zijn steentje bij, maar als je van experts hoort dat je goed bezig bent, dan doet dat wel heel veel deugd."

"Zolang ik directeur ben, zullen we deze inspanning blijven leveren."

De directeur voelt zich extra trots omdat het een Brusselse school is die heeft gewonnen. "Er heerst vaak een negativiteit rond het Brussels onderwijs. Met de geldprijs van 2500 euro wil ze investeren in nieuw speelmateriaal voor de speelplaats. En misschien een leuke uitstap aan het einde van het schooljaar. Dit jaar draait de Week tegen Pesten rondt het omgaan met gelijkenissen en verschillen. Iedereen is anders en dit mag gevierd worden. Ketnet, MNM en Radio 2 hebben de koppen samen gestoken en zijn als resultaat de STIP IT-actie gestart. Hiermee dagen ze iedereen uit hun hand met vier engagementen te bestempelen in solidariteit tegen het pesten.

Op het **platform** van de actie vind je meer informatie en allerlei tips rond het omgaan met kinderen, jongeren en pesten.

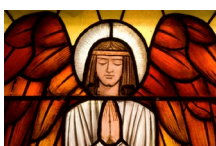

I-MEL-DA

'Ga en geef het beste van jezelf.'

Imelda is een **buurtschool**, een Nederlandstalige school met een multiculturele populatie in een meertalige context. We zijn een katholieke dialogeschool, die openstaat voor alle kinderen zonder onderscheid van nationaliteit, taal, cultuur of godsdienst.

Binnen deze meertalige context hebben we taalvaardigheidsonderwijs in de focus geplaatst, zodat kinderen de juiste vaardigheden verwerven om een succesvolle carrière in het Nederlandstalige onderwijs uit te bouwen. De thuistaal is voor ons ook waardevol. We zoeken naar een wisselwerking tussen de thuistaal en het Nederlands, waarbij ouderbetrokkenheid essentieel is.

5. Retorica 1960-1961

Eind juni 1961, zestig jaar geleden, was er de langverwachte promotie van onze retorica. Als ik mijn ogen sluit, zit ik terug in de klas, rij aan de raamkant, eerste tafel, net vóór de lessenaar van onze leerkrachten, naast Leen Peremans. Met ons achttien, vijf jaar samen, onder één dak. Vijf jaar, want in onze zesde Grieks-Latijnse waren we nog ingedeeld in nieuwkomers uit de periferie en “oud-studenten” lagere school van het beroemde en tot aan de landsgrenzen gekende Heilig Hartinstituut te Heverlee.

Onze klas: de derde Latijn-Griekse in 1958. Iedereen in zwarte satijnen schort.

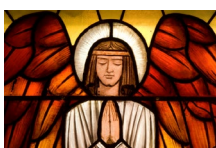
Het was een school waar in die tijd ongeveer vijftig procent van de leerlingen bestond uit internen. Internen die slechts twee maal per trimester huiswaarts keerden. Vanuit Heverlee Station vertrokken dan lange treinen richting vijf verschillende provincies.

Onze lesrooster telde dagelijks één uur meer dan de lesrooster van mijn broers die in Leuven college liepen. Die extra-tijd werd ingevuld door dagelijkse misuitleg, handwerk, schoonschrift, wellevendheidslessen en natuurlijk ook dat wekelijkse extra-uurtje zwemmen. Onze school bezat namelijk de luxe van een eigen zwembad. We klaagden nooit over de vele uren want we vonden het een toffe school.

Normaal bestond een klas uit internen en externen maar in ons vijfde Latijnse werden wij, als experiment veronderstel ik, plots ingedeeld in een klas internen en een klas externen. Na ons werd het project terug afgeblazen, misschien omdat we een nogal homogene groep vormden die stilaan begon te contesteren en elke regel in vraag begon te stellen. Richtlijnen moesten geloofwaardig zijn of ze werden in vraag gesteld. Later vernamen we dat Zuster Pauline zich meermaals in tranen beklagde bij haar medezusters dat haar klas naar “het verderf” ging. Gelukkig heeft ze ongelijk gehad.

We hadden goede leerkrachten, die ons buiten de gewone leerstof ook nog maatschappelijke wijsheden en levenslessen bijbrachten of gewoon onze houding corrigeerden. Zuster Isabel maakte ons niet alleen wegwijs in de Franse taal maar ze hamerde dagelijks op onze houding. “Le maintien mesdemoiselles”: rechte rug, schouders achteruit zodat onze ontluikende boezem goed kon ontwikkelen!

Zuster Désirée-Joseph bracht ons interessante en spannende verhalen uit Brussel waarbij ze moeilijk haar heimwee naar de grootstad kon verbergen. Bij haar leerden we ook wat de “menopauze” inhield want om de haverklap moesten de ramen openen voor haar opkomende vapeurs. Ze las ons ook de “verboden” passages voor uit Xenofoons Anabasis die door de

zedenjury uit de schooleditie was geschrapt. Geen doekjes erom winden, we moesten tenslotte toch weten hoe het er in het échte leven kon aan toegaan. Zuster Beatrijs leerde ons Plato vertalen in hedendaagse termen ; gaf ons geschiedenislessen met een breed historisch inzicht, bereidde ons voor op ons komend volwassen leven.

Ik zou hier nog bladzijden kunnen schrijven over onze andere leerkrachten, over het kattenkwaad dat we wel eens uitstaken, over de solidariteit in ons klas waarbij we elkaars straffen schreven, over de heerlijke tijd die we zes jaar lang mochten beleven in dat unieke “Instituut van het Heilig Hart” en waaraan we echte levenslange vriendinnen hebben overgehouden. Als ik mijn ogen sluit ...

Zoals de jongens van het college met de klas op Griekenlandreis na de retorica. Zonder begeleiding weliswaar omdat de zusters-leerkrachten geen toelating kregen van het bisdom om mee te gaan, 1961.

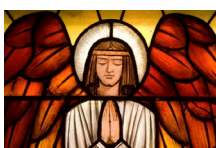
De jubileumviering 50 jaar afgestudeerd was het begin van een hernieuwde vriendschap na jarenlange drukke en verscheiden levens. De harde kern van de Latijn-Griekse 1961 op bezoek bij oud-klasgenote in Kroatië, 2011.

Lieve Sterckx

6. De merklap: proefstuk (m)/v

Frieda, de verpleegster van ziekenzaal Sion, kwam stilletjes binnen in ons werklokaal: of wij iets konden doen met een oude lap stof met steken op? Tot onze grote verbazing bleek het een merklap van haar moeder te zijn, afgewerkt in 1937. Nog verrassender, enkele dagen later werd een heel pakket handwerkklappen uit de jaren 1950 door een opmerkelijke geest uit een schoolvuilbak gevist. Een hele traditie vrouwelijke handvaardigheid werd uit het restafval gered.

Zoals leerjongens een proefstuk afleverden, was dat bij meisjes de merklap. Zij leverde het bewijs van een jarenlang gestadig opgebouwd leerproces. Het resultaat daarvan was een soort repertorium van motieven en steken.

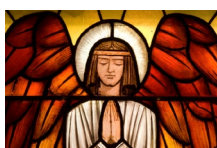

Frieda Sorber van het Modemuseum in Antwerpen bestudeerde het fenomeen in zijn Europese context en vond antecedenten tot in de zestiende eeuw. De traditie van de merklap moet ook in Vlaanderen vanaf die tijd hebben bestaan, al zijn er geen schriftelijke bewijzen van. De oudste exemplaren zijn oefeningen met diverse borduurtechnieken. Vanaf de 18de eeuw worden er kruissteeklappen geborduurd. Er zijn ook nog vrij veel stoplappen uit die tijd bewaard. Deze oefeningen werden gemaakt door jonge meisjes bij een lerares of in huiselijke kring.

Vanaf het eind van de 18de - begin 19de eeuw besteedden pensionaten, meestal geleid door religieuzen, veel aandacht aan handwerk. Vanaf 1880 kwam de lange lap in de mode: in het eerste leerjaar werd genaaid op aftelbare stof met eenvoudige borduursteken. Elk volgend jaar verhoogt de moeilijkheid. Er werden moeilijkere steken aangebracht op fijnere stof. Op het eind van de studie, het zesde leerjaar of na de vierde graad, werden de lappen aan elkaar genaaid tot een 'merklap'.

In het katholiek lager meisjesonderwijs werd in de het begin van de 20ste eeuw nog vrijwel elke namiddag besteed aan handwerken. De lestijd liep gaandeweg terug tot nog enkele uren per week in de jaren 1960. Ze werden besteed aan de basistechnieken van het naaien, haken en breien. Stilaan werd het lager onderwijs gemengd, de "vrouwelijke handwerken" als op zich staand vak vielen weg. De activiteit bleef nog bestaan als onderdeel van een ruimer keuzeaanbod voor jongens en meisjes binnen het vak "crea" of "doe-het-zelf". Dit brengt ons bij de actualiteit. F. Sorber, 'Merklappen: schoolhandwerk van meisjes', *VVOHT-Bulletin*, 1994, 5-9.

7. Elke dag Vrouwendag

De MeToo-beweging begon in het najaar van 2017 met een hashtag #MeToo op de sociale media. Wie deze hashtag in een bericht plaatste, gaf aan te maken te hebben met seksuele intimidatie of aanranding. De beweging begon in de Verenigde Staten en verspreidde zich wereldwijd. Ze droeg er toe bij dat gender en de gelijkberechtiging van mannen en vrouwen opnieuw aan actualiteit won. Zoals klasse en religie, bepaalt ook gender hoe mensen toegang krijgen en participeren aan de samenleving. Internationale vrouwendag staat in 2022 in het teken van de genderstereotypen.

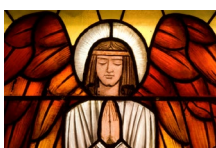

Hier onderzoek naar doen, dat is precies wat het **Archief- en Onderzoekscentrum voor Vrouwengeschiedenis (AVG)**, sedert haar oprichting in 1995, doet. Het bewaart en valoriseert het erfgoed van organisaties en personen die in België werken rond gelijkheid m/v/x. Zo bewaart ze de archieven van grote en kleine vrouwenverenigingen alsook het kabinetsarchief van staatssecretaris Miet Smet, die mee aan de wieg stond van het Archiefcentrum. Het AVG maakt die collecties toegankelijk voor onderzoek en zet projecten op om een breed publiek te laten kennismaken met gendergeschiedenis. De meest recente

publicatie bijvoorbeeld behandelt de geschiedenis van ouderschap en wordt verderop in deze nieuwsbrief besproken.

Recent vernieuwde het centrum zijn **website**. Je vindt er bruikbaar educatief materiaal. Zo worden, meestal naar aanleiding van tentoonstellingen, ook pedagogische dossiers gemaakt. Ze zijn uitgewerkt op maat van de hoogste graad van het secundair onderwijs, met opdrachten die ook binnen het bereik liggen van jongere leerlingen. Door in te zoomen op het gezin, de school en het werk, drie herkenbare *settings*, wordt het genderthema heel tastbaar en concreet. "Gender@war 1914-1918" bijvoorbeeld belicht de Eerste Wereldoorlog vanuit het genderperspectief en toont dat de rollen die vrouwen en mannen opnamen veel diverser waren dan die van verpleegster en soldaat.

De meeste publicaties en pedagogische instrumenten zijn in beide landstalen beschikbaar of tweetalig opgevat. Dat biedt mogelijkheden om met het bronnenmateriaal of de video's in de lessen Frans of vanuit CLIL aan de slag te gaan. Geïnteresseerd? Neem dan een kijkje op volgende websites of richt je vragen aan het centrum www.avg-carhif.be. | [catalogus](#) | www.gendergeschiedenis.be (online module feminisme van de jaren 1970). Met vragen kan je terecht bij avg.carhif@amazon.be.

8. Ouderschap in historisch perspectief

We houden de recente publicatie 'Moeders en vaders: een niet vanzelfsprekende gelijkheid' wat verder tegen het licht. Het boekje werd uitgegeven door het **Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen**. Het is gebaseerd op onderzoek door het AVG en is gratis te bestellen bij het instituut of te **downloaden**. Het is bovendien intelligent geïllustreerd en keurig vertaald.

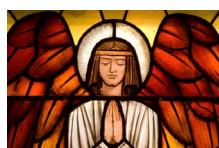
Deze studie heeft aandacht voor norm en realiteit en gaat verder terug in het verleden dan de periode van het ontstaan van de klassieke rolpatronen. Aan het einde van de 18de eeuw verscheen naast de *pater familias* de moederfiguur als behoedster van de opvoedkundige en huishoudelijke taken. De betekenis van het kind genoot opwaardering, wat de figuur van de moeder ten goede kwam. Verlichtingsfilosofen wezen op het negatieve effect van de vaderlijke tirannie op de kinderen.

Gaandeweg werd de almachtige positie van de vader bijgesteld en respect in plaats van blind gezag werd de norm. Strikt juridisch bleef de verhouding binnen het huwelijk evenwel nog lange tijd hiërarchisch. Vrouwen bleven in een ondergeschikte positie en ondervonden veel frustraties om de tegenstrijdigheid met het alom opgehemelde ideaalbeeld van het

moederschap te verwezenlijken. Het duurde tot de jaren 1930 alvorens vrouwenorganisaties ook hun ervaringen zoals overbelasting door het zware huishoudelijke werk en een gebrek aan welbevinden meer onder de aandacht brachten. De samenleving was gebaat bij gelukkige moeders en vaders. De afschaffing van de vaderlijke macht gebeurde de facto pas door de wet van 1 juli 1974 die de ouderlijke macht invoerde voor gehuwde koppels. Voortaan achtte de wet beide ouders in gelijke mate verantwoordelijk en bekwaam voor al wat verband hield met de opvoeding en het beheer van bezittingen van hun minderjarige kinderen.

Dit boek is interessant omdat het ons doet nadenken over de mechanismen die tot vandaag onze opvattingen over de rol van ouders bepalen.

Gezinnen uit vervlogen tijden roepen vaak een beeld op van stabiliteit, orde en harmonie: de vrouwen zijn bezig in de huiselijke sfeer, terwijl de mannen de bestaansmiddelen aanbrenghen. Dat beeld doorstaat evenwel niet de test van het historisch onderzoek. Vrouwen hebben altijd gewerkt en gezinnen waren nooit zo star of homogeen als wel wordt voorgesteld. Doorheen de tijd pasten ze zich aan: aan de economische, sociale en culturele context en aan de democratisering van de samenleving.

Dit historisch overzicht maakt duidelijk dat het gezin een heel complex gegeven is dat raakt aan alle aspecten van het maatschappelijke leven: demografie, economie, geloof, ideologie, onderwijs, wetenschap en gezondheid. De rollen van moeders, vaders en kinderen evolueerden doorheen de tijd en beïnvloedden elkaar onderling.

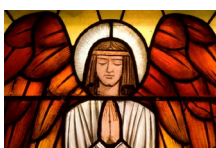
Dat alles komt aan bod in dit boek, dat twee eeuwen geschiedenis van ouderschap overspant. Vooral in de tweede helft van de 20ste eeuw was er echt sprake van een breuk, met meer ruimte voor diversiteit en gelijkheid in de visies op de gezinsorganisatie. Maar ondanks alle geboekte vooruitgang is gelijkheid in het gezin ook vandaag nog een dagelijkse uitdaging.

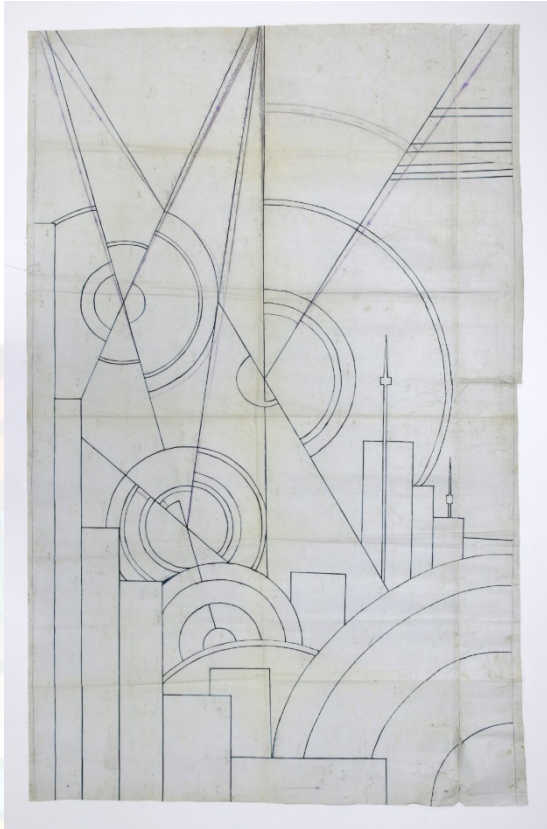
9. Modernisme 1.0: Victor Servranckx prijzenpakker

De modernistische architectuur, de 20ste eeuwse stroming die focuste op het functionele en de vernieuwing in de bouwkunde, geniet een opwaardering. Dat mag blijken uit diverse recente initiatieven. Neem nu **Toerist Modernist**. Het werd in 2019 opgericht door Gerlin Heermans en wil het modernistisch erfgoed op de kaart zetten. Het geeft een nieuwsbrief uit en organiseert tours en privébezoeken. Ook vanuit de overheid is er meer interesse dan vroeger. Zo werd de Onroerend Erfgoedprijs van 2021 uitgereikt voor de restauratie van de **interbellumwoning (1932) van architect Joseph De Bruycker in Roeselare**. Het exterieur en interieur van het burgerhuis werden minutieus gerestaureerd door de eigenaars.

Victor Servranckx tekende het ontwerp voor de marmeren vloer in de inkomhal en de linoleum vloerbekleding in de woonkamer en de studio. Ook in andere privéwoningen, beschermd als monumenten, was hij aan het werk. Zo ontwierp hij bijvoorbeeld ook het interieur van villa 'De Ooievaar' in Oostende en de woning van de familie De Beir in Knokke. De naam Victor Servranckx deed bij ons een belletje rinkelen. Het was enkele jaren geleden, naar aanleiding van een tentoonstelling over de tapijtschool, dat zijn familie bij ons op bezoek kwam en we hem onrechtstreeks beter leerden kennen.

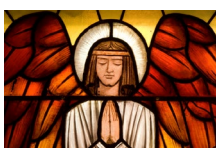

De kunstschilder, beeldhouwer, architect en theoreticus werd geboren te Diegem in 1897 en overleed er in 1965. Nadat hij in 1913 afstudeerde als landmeter, bekwaamde hij zich verder aan de Kunstacademie in Brussel. Daarna werkte hij als hoofdtekenaar in de behangpapierfabriek Usines Peters-Lacroix in Haren. In 1925 nam hij ontslag en legde hij zich toe op architectuur en design.

Vanaf 1926 begon hij opnieuw te schilderen. Zijn stijl evolueerde in de richting van een figuratief surrealisme met organische elementen en geometrische vormen. Uit deze periode stammen de ontwerpen die hij maakte voor drie wandtapijten, die in de Heverleese tapijtschool vervaardigd werden: 'La métallurgie de Liège', 'Het Havengebied van Antwerpen' en 'Hainaut: le Charbonage'. De tapijtschool van het instituut behaalde er een prijs mee tijdens wereldtentoonstelling Luik.

Servranckx werkt verder als leraar aan de academie van Elsene, als ontwerper van meubelen voor het Belgisch paviljoen in 1936, als schilder en tekenaar in abstract-geometrische stijl uit zijn beginjaren.

10. Modernisme 2.0: presentatie in Lier

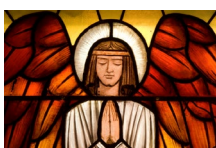

De Heilig Hartkerk in Lier – © Chris Van Rompaey

Het modernisme geniet herwaardering, dat bleek ook recent uit enkele initiatieven van het Agentschap Onroerend Erfgoed en het Lierse stadsbestuur. Zij zetten het licht op groen voor de restauratie van de **Heilig Hartkerk in Lier**. Flor Van Reeth realiseerde deze zaalkerk in 1938-39, enkele jaren na zijn project van de Boodschapkapel in het Heilig Hartinstituut in Heverlee.

De restauratie van de Heilig Hartkerk door Monument Goedleven nv betrof “het pleisterwerk, de marmeren aankleding, de granito vloeren, het houten binnenschrijnwerk en het moderniseren van de technische uitrustingen”. Daarnaast werd de kerk aangepast om, aanvullend op de erediensten, gebruikt te worden voor concerten en tentoonstellingen. Ze werd voorzien van een sanitaire uitrusting, kleedruimte, opslagruimte, een verrijdbaar altaar en de toegankelijkheid van het balkon werd hersteld. De voormalige doopkapel wordt een museale ruimte.

Het Lierse schepencollege maakte een budget vrij om de doopkapel om te vormen tot een informatieplek. Het monument kon op die manier worden opgenomen in het parcours van de stadswandelingen. “De informatieplek moet de bezoeker ondersteunen bij het ‘lezen’, begrijpen en beleven van dit unieke kerkgebouw. De doopkapel vooraan vonden we hiervoor het meest geschikt. De ruimte meet 3 bij 3,40 meter en bestaat uit drie muurvlakken die plaats kunnen bieden aan tekst- en beeldpanelen”, zegt schepen van Onroerend Erfgoed Marleen Vanderpoorten (Open Vld).

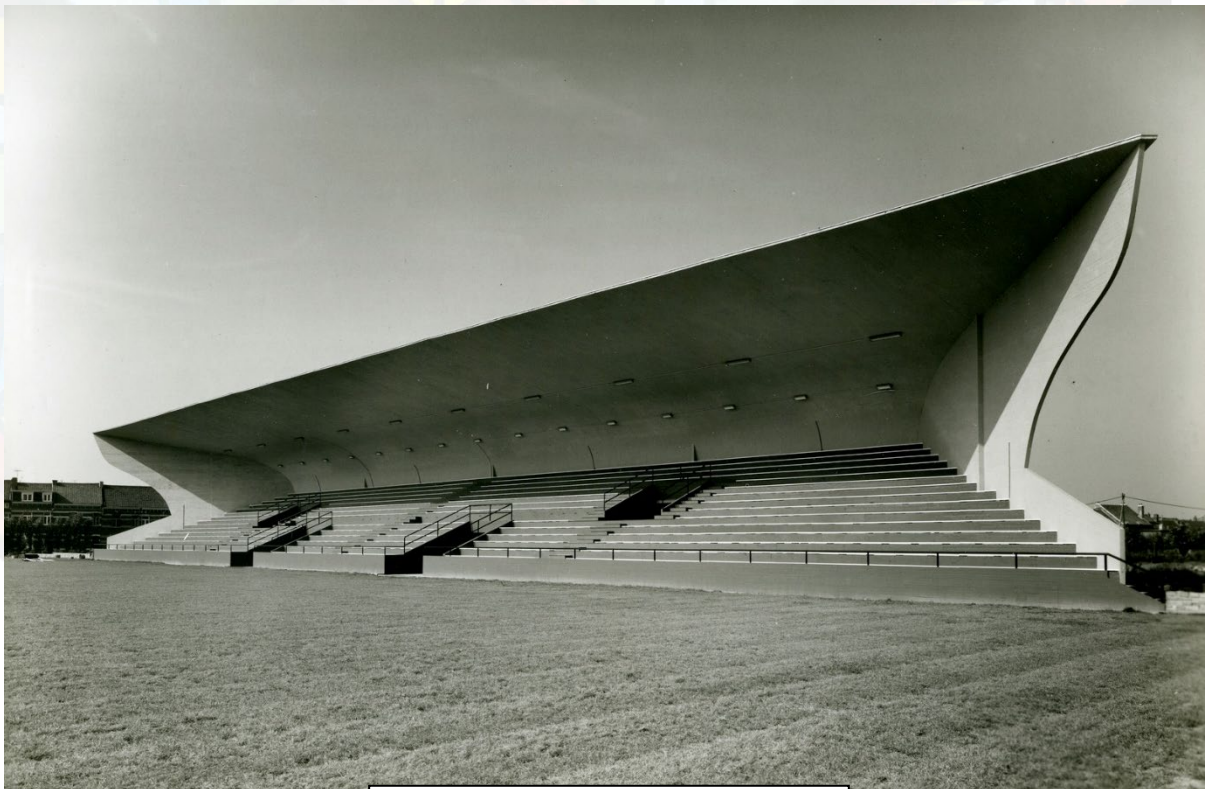

“Inhoudelijk komen thema’s aan bod zoals: architect en bouwgeschiedenis (Archief Lier heeft uniek filmmateriaal), de modernistische religieuze symboliek en de ruimere context zoals De Pelgrimbeweging en vergelijkbare architecturale bouwwerken in Vlaanderen. De vormgeving van de panelen wordt geïntegreerd in de architectuurstijl van deze modernistische kerk. Het binnenvolume van de ruimte moet multifunctioneel blijven”. CEAH is alvast benieuwd naar het resultaat en wenst de Lierse collega’s heel veel succes toe.

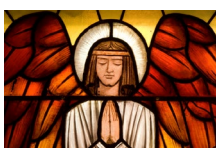
11. Modernisme 3.0: brochure en wandeling Kessel-Lo

Tijdens het interbellum en vooral na de Tweede Wereldoorlog kende de woningbouw in Kessel-Lo een exponentiële groei. Gerenommeerde modernistische architecten ontwierpen privéwoningen, sociale woonwijken, sport- en onderwijsinfrastructuur. Je kan nu zelf op ontdekking gaan aan de hand van een nieuwe brochure uitgegeven door de provincie Vlaams-Brabant. Je kan ze **gratis bestellen** of je kan de uitgestippelde erfgoedwandeling doen op de ErfgoedApp: [Modern bouwen in Kessel-Lo \(1930-1975\)](#)

*Tribune Koning Boudewijnstadion
Kessel-Lo – architect Victor Bourgeois*

12. Mensentuinen: randprogrammatie bij expo

De tentoonstelling 'Mensentuin. Koloniale tentoonstellingen wereldwijd' heeft in Tervuren nog maar pas de deuren gesloten. Ze focuste op het fenomeen van mensen als 'levende tentoonstellingsobjecten'. De expositie bevatte uitzonderlijke beelden en documenten die soms nooit eerder werden tentoongesteld.

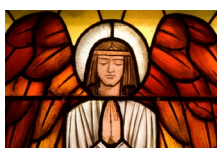
Ze was voor het eerst georganiseerd in Parijs (Musée du quai Branly) in 2012. Vanaf 9 november 2021 was de expo te zien in het [AfricaMuseum](#) naar aanleiding van de koloniale tentoonstelling van 1897, die 125 jaar geleden plaatsvond in Tervuren. Het museum nodigde de bezoekers uit om na te denken over de impact van mensentuinen.

De aandacht ging uit naar de Congolese 'namaakdorpen' die te zien waren in Tervuren, alsook in Antwerpen (1885 en 1894) en Brussel (1958), maar ook naar andere mensentuinen die wereldwijd werden georganiseerd om personen uit alle werelddelen tentoon te stellen. Al deze tentoonstellingen bewogen zich tussen populair vermaak en wetenschappelijke fascinatie. Meer dan anderhalf miljard toeschouwers kwamen naar de 'inferieure andere' kijken.

Sommigen overleefden hun aanwezigheid in het westen niet. Curator Zana Mathieu Etambala onderzocht het fenomeen in Tervuren en beschreef ook hoe in die zelfde periode twee Afrikaanse meisjes Amanakwa en Sitoua in het Heilig Hartinstituut verbleven.

In de context van de tentoonstelling bood het museum een uitgebreide culturele programmatie aan. Maandelijks vonden gesprekken plaats over kolonisatie, dekolonisatie en (anti)racisme. We vestigen je aandacht op twee museumtalks van telkens 45 minuten. In de

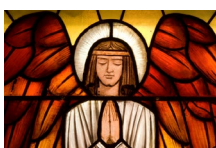
museumtalk *'Mensentuin'* gaat Katrien Vanderschoot in gesprek met de directeur van het museum en de curatoren van de tentoonstelling. Ze duiden het ontstaan en de evolutie van het fenomeen 'mensentuinen' in Europa. De museumtalk *'Pijnlijk verleden, beladen erfenis'* is een initiatief van het AfricaMuseum en het steunpunt voor Cultureel Erfgoed FARO. Het steunpunt ziet meerstemmigheid en dekolonisatie als een urgente kwestie in het erfgoedlandschap. Jana Kerremans gaat in gesprek met dr. Aspha Bijnaar, directeur van de Nederlandse stichting *'Musea bekenen kleur'*, die onderzoekt welke stappen musea kunnen zetten om meerstemmigheid, diversiteit en inclusie in musea te bevorderen.

13. De vrouwelijke klik: Helen Levitt en Sabine Weiss

In de vorige nieuwsbrief maakten we kennis met de Belgische vrouwelijke fotografen Germaine Vanparys en Odette Dereze. Een lopende tentoonstelling in Brussel en een recent verschenen in memoriam leren ons dat zij als vrouwen geen absolute enkelingen waren. Vrouwen manifesteerden zich vanaf de jaren 1920 in de grootsteden als professionele topfotografen en ontwikkelden ook een heel eigen stijl en benadering, betiteld als straat- of humanistische fotografie. Kenmerken voor de vrouwelijke klik is de empathische blik. We maken in deze nieuwsbrief kennis met de Amerikaanse Helen Levitt en de Frans-Zwitserse Sabine Weiss. Van die eerste loopt er in Brussel nog even een tentoonstelling. De laatste is recent overleden en werd in de media een van de laatste vertegenwoordigers van de 'humanistische fotografie' genoemd.

Helen Levitt werd geboren in New York in 1913 en overleed er in 2009. Zij raakte gefascineerd door de straatkrijttekeningen van New Yorkse kinderen. Ze kocht een [Leica](#) en begon de tekeningen en de kinderen die ze maakten te fotograferen. Haar professionele carrière als fotografe startte in de jaren 1930. Levitt leerde de stiel door te werken voor een commercieel fotograaf. In 1943 organiseerde het Museum of Modern Art in New York een tentoonstelling van haar foto's, waardoor ze een bredere erkenning in de kunstwereld genoot. Ze ging vanaf 1945 aan de slag als persfotograaf.

Van bij het begin waren straatscènes en de mensen van haar geboortestad New York Levitt's favoriete onderwerp. Haar oeuvre is een weerspiegeling van haar grote passie voor de straatfotografie. Haar foto's documenteren op een niet-sentimentele wijze het leven in de Amerikaanse straten. Ze wist waar ze de meeste kans had om een goede vangst te doen. Ze ontwikkelde een feilloos gevoel voor het 'beslissende moment'.

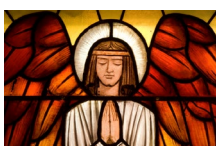
Tegelijkertijd ontmaskeren Levitt's beelden de *American dream* als een eeuwige mythe, terwijl ze op empathische wijze foto's maakt van mensen uit de arbeidersklasse in hun individuele waardigheid en hun plaatselijke gemeenschap. De foto's vermengen documentaire en poëzie. Ze zijn gebaseerd op alledaagse ontmoetingen. Niets is geënceneerd of garrangeerd.

Eind jaren 1950 was Levitt een van de eerste kunstenaars die met kleurenfotografie werkte. Levitt's latere werk bleef vrij van voyeurisme of sensatiezucht, tijdloos in de voorstelling en sublimering van het gewone.

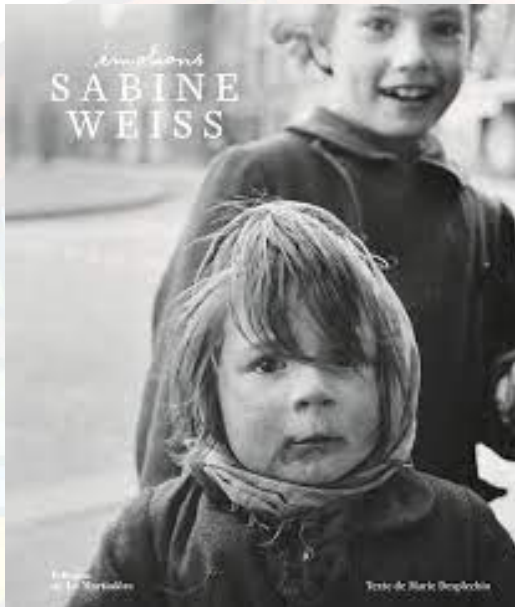
EXPO One, Two, Three, More

Tot 10 april 2022 in [Fondation A Stichting](#)

Van Volxemlaan 304
1190 VORST

De Frans-Zwitserse **Sabine Weiss** (1924-2021) was de dochter van Louis Frédéric Weber, een chemicus, en van Sonia Meckling. Van 1942 tot 1945 volgde ze in Genève haar fotografieopleiding. In 1946 vestigde ze zich in Parijs, eerst als assistente en vanaf 1949 als zelfstandige fotografe. Vanaf 1953 was ze verbonden aan het fotografieagentschap Rapho.

Vanaf de jaren 1950 legde ze het straatleven in de Franse hoofdstad met zijn florerende kunstscene vast. Zij plaatste zich in de traditie van de straatfotografie en fotografeerde het dagelijks leven van anonieme Parijzenaren, foto's die ze zelf "gestolen momenten" noemde. Ze werd ook gevraagd voor grotere klussen, zoals het fotograferen van wereldleiders als Winston Churchill, Dwight Eisenhower en koningin Juliana. Ze maakte portretten van verschillende muzikanten

en fotografeerde modecreaties. In 1995 werd ze Frans staatsburger. Daarnaast werd Weiss beroemd met het fotograferen van beeldend kunstenaars en muzikanten, „Met kunstenaars heb ik altijd snel een vertrouwensband, ik begrijp ze wel. En in de jaren vijftig, waaruit de meeste portretten stammen, was het veel gemakkelijker dan nu om met wie dan ook contact te leggen”, zei Weiss in [een interview met NRC uit 2001](#).

De portretten en statiefoto's van Weiss werden gepubliceerd in de grootste tijdschriften, zoals *Vogue*, *Esquire*, *Newsweek*, *Time* en *Life*. Haar werk was te zien op ruim 150 tentoonstellingen over de hele wereld. Het Museum of Modern Art, het Metropolitan Museum of Art in New York en het Centre Pompidou in Parijs hebben foto's van Weiss opgenomen in hun permanente collectie.

COLOFON

Aan dit nummer werkten mee : Ria Christens, Els Flour, Magda Guelinckx, Rita Loonbeek, Lieve Sterckx, Pieter-Jan Thienpont, Sofie Vandekerckhove;
Layout en eindredactie: Ria Christens en Pieter-Jan Thienpont;
Fotografie : Danny Brison; France Inter (p.22)
© vzw Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee

